

01

02

03

U POTRAZI ZA DOBRIM PRIMJERIMA INTERPRETACIJE BAŠTINE ZAPUTILI SMO SE U ROVINJ

– *Ekomuzej batana, muzej broda i življenja*

BATANA JE BRODICA KOJU JE DO SREDINE 20. STOLJEĆA IMALA GOTOVO SVAKA ROVINJSKA OBITELJ. IZVORNO JE VEZANA UZ AUTOHTONO, TALIJANSKO STANOVNIŠTVO, ALI DANAS JE ROVINJSKI DOMAĆINI KORISTE KAO MEDIJ PUTEM KOJEG KOMUNICIRAJU JEDNU ŠIRU SREDOZEMNU PRIČU. EKOMUZEJ, OSIM IZLOŽBENOG PROSTORA KUĆA O BATANI, ČINE I KONOBA SPACIO MATIKA, MALI ŠKVER, ROVINJSKA REGATA I BATANINI PUTI. NAJVIŠE JE ZBIVANJA LJETI, POČEVŠI OD 10. LIPNJA KADA ĆE SE ODRŽATI SLIKOVITA ROVINJSKA REGATA

U samom središtu Rovinja još od 2004. godine postoji Kuća o batani, muzej posvećen maloj barki rovinjskih ribara. S vremenom je taj muzej prerastao u ekomuzej na nekoliko lokacija i s nekoliko sadržaja, koji ne svjedoče samo o malenom brodu nego i o tome kako se živjelo u Rovinju u minulim vremenima. Sve je to zajedno još jedan dobar primjer kako treba inter-

pretirati našu baštinu pa smo posjetili muzej i razgovarali s njegovom voditeljicom, mladom etnologinjom i indologinjom Tamarom Nikolić Đerić. „Naša je Kuća o batani interpretacijski i dokumentacijski centar. U prizemlju je interpretacijski dio s prikazom alata i brodogradnje, ali i lokalnog pjevanja bitinade. To je tipično ribarsko pjevanje iz Rovinja u kojem pjevač vodi, a

TEKST

Hrvoje Dečak

FOTOGRAFIJE

*Hrvoje Dečak te
Damir Fabijanić
za Ekomuzej
batana*

- 01 Gradnja batane, brodića ravnog dna
- 02 Ponišće u more
- 03 Svaka je obitelj imala drukčije dizajnirano jedro i na njemu neku misao
- 04 Izložci u prizemlju Kuće o batani u Rovinju

drugi glasovima oponašaju instrumente. Takvo pjevanje nastalo je, prema predaji, zato jer su ribarima ruke uvijek bile zauzete. Bitinada je način pjevanja upisan na listu zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske, a posjetitelji je mogu čuti i u našem muzeju za vrijeme cijelog razgledavanja. Nadalje, imamo snimku cijelog procesa izgradnje batane, a vrlo je zgodna i instalacija autora Ivana Marušića Klifa na kojoj se pomicanjem čaša na malom šanku aktiviraju ribarske priče naših sugrađana dok su pričali o ulovima na svom lokalnom dijalektu", kaže naša sugovornica.

Ekomuzej sa zanimljivim izlošcima.

Prošetali smo muzejom i uvjerali se: prikazani su izložci koji govore o povijesti batane, o tome kako se gradila i za što je služila. Izložen je kostur same batane, brodića ravnog dna, alati za gradnju, ribarske mreže, posude za vodu i vino i drugo. Tu je i prikaz jedara – svaka obitelj i njezina batana imale su drukčije oslikano jedro, na kojem je obično na talijanskom bila napisana neka misao, poput: „Tko živi u ljubomori, očajnički umire“.

Među izlošcima je kamena stupa u kojoj se batom pripremao prah kore pinija za im-

pregnaciju ribarskih mreža, tu je i rovinjska kuharica koju su pripremili članovi Udruge Kuća o batani, Sergio i Marisa Ferrara, a može se nabaviti u suvenirnici muzeja.

Na katu su dokumentacijski centar i mala biblioteka. Sada se radi i na digitalnoj bazi podataka koja će se moći pretraživati u Ekomuzeju, ali i *online*. „Ovdje je i jedan izložak s pohranjenim starim snimkama naših KUD-ova koji pjevaju bitinade. Nalazi se u 'škrinjici', u kojoj je instalacija s ekranom. U samoj zgradi vide se i ostaci zida koji je bio dio rovinjskih gradskih bedema. Na katu je, nadalje, velika slika samoukog slikara koja prikazuje nekadašnji život ribarskog Rovinja, a tu su i razni predmeti i priznanja vezani uz Udrugu Kuća o batani, koja ima 60 redovitih članova i više od 100 pridruženih“, nastavlja Tamara Nikolić Derić koja je, osim što je stručna voditeljica Ekomuzeja, tjeđno i predsjednica Udruge.

Autohtona maritimna baština Rovinja.

Mala kuća na središnjoj rovinjskoj Obali Pina Budićina 2, u kojoj je danas Ekomuzej batana, u prošlosti je bila carinarnica i gostionica u koju su zalazili ribari i moreplovci. No, priča o batani dvije godine nakon otvaranja muzeja

DOK RAZGLEDavaju KUĆU O BATANI, POSJETITELJI SLUŠAJU BITINADU. TO JE TIPIČNO RIBARSKO PJEVANJE IZ ROVINJA, U KOJEM PJEVAČ VODI, A DRUGI GLASOVIMA OPONAŠAJU INSTRUMENTE

preselila se u još jedan prostor, u rovinjsku inačicu konobe koju su domaćini nazivali Spacio Matika (čita se Spačo Matika). Tu se nekad čuvalo vino, a danas se priređuju gastronomske i glazbene večeri pa je izrasla u mjesto veselih druženja. Spacio se nalazi na drugoj strani rovinjskog staroga grada i predstavlja mjesto na kojem se može doživjeti gastronomska, jezična i glazbena nematerijalna baština Rovinja.

U međuvremenu je Ekomuzej batana obojačen i Malim škerom, odnosno prikazom gradnje batane na molu ispred muzeja. On se otvara drugog vikenda u lipnju i traje do 10. rujna kad je rođendan Ekomuzeja. Inače, gradnja batane upisana je na listu hrvatske nematerijalne baštine.

U projekt Ekomuzeja pripada i Rovinjska regata koja se, kao i Mali šker, priređuje od 2005. godine. To je regata tradicionalnih barki i brodica s oglavnim i latinskim jedrom, a uvijek se održava u lipnju. Dolaze posade iz cijele Hrvatske, Italije i Slovenije, Lani je nastupilo 48 posada, a ove je godine regata na programu 10. lipnja.

Napokon, tu su i Batanini puti: od Malog mola ispred Kuće o batani do Spacio Matika i rovinjskom rivom, dva su tematska puta – prvi morem u pratnji barkariola, a drugi je šetnja rivom, kojom posjetitelji upoznaju i doživljavaju Rovinj iz „batanine perspektive“.

Na godinu i do 10 000 posjetitelja. Godine 2007. projekt Ekomuzeja batana ušao je u uži izbor za nagradu Europskog muzeja godine, a Hrvatska turistička zajednica (HTZ) proglasila ga je najboljim turističkim proizvodom na hrvatskoj obali. Godine 2013. HTZ je Ekomuzeju dodijelio nagradu „Doživimo Hrvatsku/Experience Croatia – brend kvalitete u kulturnom turizmu“ za program „Okusi i zvukovi batane“.

No, kako je sve počelo? Začetnici ideje Ekomuzeja bili su Rovinjani Marino Budicin, Valerio Drandić i Delia Quarantotto, u suradnji s Draganom Lucijom Ratković Aydemir iz tvrtke Muze za interpretaciju baštine, kulturni turizam i kulturni menadžment, koja je bila i prva stručna voditeljica Ekomuzeja. Bilo je to 2004. godine, a 2007. osnovana je i Udruga. Krma svega došla je krajem 2016. godine kad

je projekt Ekomuzej batana upisan u UNESCO-ov registar najboljih praksi očuvanja nematerijalne kulturne baštine svijeta.

Udruga Kuća o batani ima četvero zaposlenika, a sve su to ljudi iz lokalne zajednice. Neumorna domaćica posjetiteljima je Ornella Godena, ali godišnje je u zbivanja uključeno više od 80 ljudi iz Rovinja. „Godišnje imamo i oko 10 000 posjetitelja. Puno je školske djece koja dolaze organizirano, u sklopu nastave u prirodi. Ljeti su svake večeri ispred muzeja ribarske večeri i dolazi i do 500 ljudi“, kaže Tamara Nikolić Derić, čiji je djed također imao batanu. Danas još samo nekoliko ljudi gradi takve brodove, na čelu s Rovinjaninom Mladenom Takačem, inače rođenim – Bjelovarčaninom.

Batana je brodnica koju je do sredine 20. stoljeća imala gotovo svaka rovinjska obitelj. Prema istraživanjima, bila je duga od četiri do šest metara, ali sada se ustalila na pet metara. Izvorno je vezana uz autohtono, talijansko stanovništvo Rovinja, ali danas je naši rovinjski domaćini koriste kao medij putem kojeg komuniciraju širu sredozemnu priču, povezujući ljude iz nekoliko država koji žive uz Jadransko more.

U projekte uključena lokalna i šira zajednica. „Za nas je batana simbol jedne šire maritimne priče“, nastavlja Tamara Nikolić Derić. „Ideja je bila da ovo ne bude klasičan muzej, nego projekt otvoren prema cijelom teritoriju Rovinja i da bude uključena lokalna zajednica, okupljena u našoj Udruzi. Osim u menadžmentu, lokalna se zajednica uključuje u sve prijenosom znanja. To su radionice veslanja i jedrenja, vožnje batanom, ribarske večeri, demonstracije pletenja mreža, pa čak i dokumentaristika, jer imamo gospođu koja sve fotografira. U Spacio Matiku imamo svog člana, kuhara Sergia Ferraru, koji sprema tipična rovinjska jela.“

Reakcije posjetitelja su zaista izvrsne. „Pogotovo se to odnosi na goste koji, osim muzeja, posjete i Spacio Matik i voze se batanom. Kad kušaju naše specijalitete i čuju bitinade, zaista su oduševljeni. Mislim da batana plijeni svojom iskrenošću“, govori stručna voditeljica Ekomuzeja.

U UNESCO-u su, nastavlja, rekli da je ovo najbolji primjer povezanosti zajednice s

01

02

B T N

Info Ekomuzej batana:

Osnovan: 2004. godine
 Voditeljica: Tamara Nikolić Derić
 Adresa: Obala Pina Budicina 2, 52 210 Rovinj
 Telefon: 052/812-593
 Adresa e-pošte: batana@rv-batana.t-com.hr
 www.batana.org

01 Alat za gradnju batane

02 Voditeljica Tamara Nikolić Đerić u prizemlju Kuće o batani pokraj kamene stupe, u kojoj se batom pripremao prah kore pinija za impregnaciju ribarskih mreža

03 Kuća o batani izvana

04 Ribolov s malom barkom – batanom

05 Izložici u prezentacijskom centru

06 Instalacija na kojoj se pomicanjem čaše aktiviraju ribarske priče Rovinjana dok su na svom dijalektu pričali o ulovima, voditeljica pokazuje rovinjsku kuharicu koja se može kupiti

DVA EUROPSKA PROJEKTA

U Ekomuzeju batana trenutno provode i dva europska projekta. Prvi se zove Mala barka 2 i predstavlja suradnju slovenskog priobalja, Rovinja i Kvarnera u stvaranju zajedničkog turističkog proizvoda. Planiraju izgraditi nove brodice – kvarnerski guc, batanu i piranski topo, a osnovali su i Akademiju starih zanata. Cilj im je zajednički napraviti virtualni muzej mora na internetu. Drugi projekt, Culture recovery, u Ekomuzeju batana započeli su krajem 2017. godine. Temelji se na jačanju kapaciteta Ekomuzeja kako bi išli u korak s novim modelima menadžmenta, turističkom ponudom i komunikacijsko-informacijskim tehnologijama. Nastoje biti bolji i razviti još neku novu ponudu.

održivim razvojem. „Vidi se da je zajednica Ekomuzeja utjecala na cjelokupni razvoj i podizanje svijesti o nematerijalnoj kulturi u lokalnoj zajednici. Koliko god muzej bio kvalitetan i maštovit, u jednoj zgradi ne možete prenijeti sve kao što to možete putem živih ljudi iz lokalne zajednice. Najljepše je vidjeti kako najstariji član naše Udruge, 85-godišnji Giordano Banich, s djecom iz vrtića ide na more i priča im kako ima barku staru 50 godina koja se zove kao i njegova ljubljena supruga Antonietta. Vozio je i ministricu kulture Ninu Obuljen Koržinek i sve joj to ispričao. Naš KUD Marco Garbin pri Zajednici Talijana sudjeluje u pjevanju, a većina članova su i vlasnici batane. Suradujemo i s lokalnim školama“, nabroja mlada stručnjakinja.

Nekadašnja bogata brodogradnja.

Članovi Udruge rade i na Akademiji brodogradnje. U veljači su dobili na korištenje još jedan prostor u Rovinju, a to je staro brodogradilište. Tamo će prikazati veliku brodogradnju u Rovinju, koja je u tom gradiću također bila vrlo razvijena. Naime, Rovinj je za Mletačke Republike imao 10 brodogradilišta! Staklom će biti odvojen prostor da ljudi vide kako se danas grade brodovi. Tu će se održavati i radionice brodomaketarstva i tradicijske brodogradnje. „Imamo i Akademiju mediteranske prehrane. U Spacio Matiku u travnju ove godine započela je raditi Akademija za lokalno stanovništvo i goste, gdje naš kuhar Sergio Ferrara uči ljude kako ići na tržnicu i birati ribu i namirnice, pa sve dalje, od čišćenja ribe do spravljanja jela“, dodaje na kraju Tamara Nikolić Đerić.

Ekomuzej batana jedinstven je na Jadranu i Sredozemlju. Kao najrasprostranjenije tradicijsko plovilo u Rovinju, batana zrcali kontinuitet lokalne maritimne baštine, ali i kontinuitet svakodnevnog života domaćeg stanovništva. Ona je jedinstvena i dragocjena spona koja povezuje lokalne stanovnike raznih etniciteta, ponajprije autohtonog talijanskog, danas manjinskog te većinskog hrvatskog. Njegujući i čuvajući autohtonu maritimnu baštinu Rovinja, Ekomuzej svojim programima sudjeluje u razvoju autentične kulturne ponude za sve posjetitelje Rovinja.